

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра технології м'ясних, рибних та морепродуктів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету харчових технологій
та управління якістю продукції АПК

Протокол № 10 від 22. 05. 2024 р.

Лариса БАЛЬ-ПРИЛИПКО

«22» 05 2024 р.

“СХВАЛЕНО”

на засіданні кафедри технології
м'ясних, рибних та морепродуктів

Протокол № 9 від 15.05.2024 р.

В.о. завідувача кафедри

Наталія ГОЛЕМБОВСЬКА

”РОЗГЛЯНУТО”

Гарант ОП «Харчові технології»

Олександр САВЧЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МЕНЕДЖМЕНТ ПІДПРИЄМСТВ М'ЯСОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ З
ОСНОВАМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА**

Галузь знань 18 «Виробництво та технології»

спеціальність 181 «Харчові технології»

освітня програма «Технології зберігання, консервування та переробки м'яса»

Факультет (ННІ) Харчових технологій та управління якістю продукції АПК

Розробники: д.е.н., професор Віктор ЄМЦЕВ

Київ 2024

Опис навчальної дисципліни
«Менеджмент підприємств рибопереробної галузі з основами підприємництва»

Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Освітній ступінь	ОС «Бакалавр»
Спеціальність	181 «Харчові технології»
Освітня програма	«Харчові технології»
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	вибіркова
Загальна кількість годин	120
Кількість кредитів ECTS	4
Кількість змістових модулів	3
Курсовий проект (робота)	-
Форма контролю	Екзамен
Показники навчальної дисципліни для денної форми здобуття вищої освіти	
	Денна форма здобуття вищої освіти
Курс (рік підготовки)	3
Семестр	6
Лекційні заняття	30
Практичні, семінарські заняття	30
Лабораторні заняття	-
Самостійна робота	60
Індивідуальні заняття	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4
Форма контролю	Екзамен

1. Мета, завдання, компетентності та програмні результати навчальної дисципліни

Мета викладання навчальної дисципліни «Менеджмент підприємств рибопереробної галузі з основами підприємництва» є формування і засвоєння комплексу теоретичних знань та прикладних навичок із раціональної організації виробництва, планування і управління господарською діяльністю підприємств, застосування методів підвищення результативності виробничих систем та економічної ефективності функціонування підприємства в ринкових умовах.

Завдання вивчення дисципліни «Менеджмент підприємств рибопереробної галузі з основами підприємництва» є теоретична та практична підготовка студентів з питань:

- теорії та сучасних практик менеджменту підприємств рибопереробної галузі;

- теорії та сучасних практик ведення підприємницької діяльності;
- проведення техніко-економічних розрахунків та обґрунтування параметрів раціональної організації функціонування виробничих систем підприємства рибопереробної галузі;
- планування ресурсного забезпечення виробництва, обсягів виробництва і збуту продукції підприємства рибопереробної галузі;
- ефективного управління діяльністю промислового підприємства рибопереробної галузі в ринкових умовах;
- оновлення продукції та організаційно-технічного розвитку підприємства рибопереробної галузі з метою розвитку їх конкурентоспроможності;
- фінансової оцінки діяльності підприємства рибопереробної галузі;

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати спеціалізовані задачі різного рівня складності у процесі навчання, із застосуванням базових теоретичних знань, розвинутої системи логічного мислення, комплексу теорій та методів фундаментальних і прикладних наук та розв'язувати практичні проблеми технічного і технологічного характеру у виробничих умовах підприємств харчової промисловості та ресторанного господарства..

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 10. Прагнення до збереження навколишнього середовища.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК3. Здатність організовувати та проводити контроль якості і безпечності сировини, напівфабрикатів та харчових продуктів із застосуванням сучасних методів.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН10. Впроваджувати системи управління якістю та безпечністю харчових продуктів. (інформація доступна в освітній програмі)

ПРН17. Організовувати процес утилізації відходів та забезпечувати екологічну чистоту виробництва

(інформація доступна в освітній програмі)

2. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної форми здобуття вищої освіти:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин			
	денна форма			
	усього	у тому числі		
л		п	с.р	
Модуль 1				
1-й змістовий модуль: Сутність менеджменту та його функції				
Тема 1. Менеджмент як вид діяльності та галузь науки	8	2	2	4

Тема 2. Організація як об'єкт управління та процес	7	2	2	3
Тема 3. Планування як функція менеджменту	7	2	2	3
Тема 4. Організування як функція менеджменту	7	2	2	3
Тема 5. Мотивування як функція менеджменту	8	2	2	4
Тема 6. Контролювання як функція менеджменту	7	2	2	3
Разом за змістовим модулем 1	44	12	12	20
2-й змістовий модуль Управління діяльністю підприємства				
Тема 7. Управління трудовими ресурсами	18	4	4	10
Тема 8. Управління витратами підприємства	18	4	4	10
Разом за змістовим модулем 2.	36	8	8	20
3-й змістовий модуль: Основи підприємницької діяльності				
Тема 9. Сутність підприємницької діяльності	9	2	2	5
Тема 10. Система оподаткування в Україні	9	2	2	5
Тема 11. Бізнес-планування підприємницької діяльності	22	6	6	10
Разом за змістовним модулем 3	40	10	10	20
Всього годин	120	30	30	60

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
		денна форма
1	2	3
Тема 1 Менеджмент як вид діяльності та галузь науки		
1	Практичне заняття 1 Менеджмент як галузь науки Менеджмент як вид діяльності	2
Тема 2 Організація як об'єкт управління та процес		
2	Практичне заняття 2 Сутність, призначення та типи організаційних структур управління підприємством. Алгоритм побудови органіграм. Бюрократична та адаптивні моделі побудови оргструктури управління	2

	підприємством. Позитивні та негативні риси різних типів оргструктур. Зовнішнє та внутрішнє середовище. SWOT - аналіз. Аналіз STEEPLE-факторів	
Тема 3. Планування як функція менеджменту		
3	Практичне заняття 3 Склад, задачі, види планів, вихідні дані до його розроблення. Планування підвищення продуктивності праці (за техніко-економічними чинниками). Плановий баланс робочого часу 1 -го робітника. Планування чисельності персоналу. Планування фонду оплати праці. План підготовки і підвищення кваліфікації працюючих. Виробнича програма. План матеріально технічного забезпечення підприємства.	4
Тема 4. Організування як функція менеджменту		
4	Практичне заняття 4 Виробничий процес, його складові частини. Організація виробничого процесу. Виробничий цикл. Принципи організації виробничого процесу. Види руху предметів праці у виробничому потоці програма.	2
Тема 5. Мотивування як функція менеджменту		
5	Практичне заняття 5 Сутність та методи мотивації. Теорії мотивації. Прямі та непрямі економічні методи мотивації. Типи заохочень. Організація та планування заробітної плати на підприємстві. Форми та системи ЗП на підприємстві. Системи преміювання та штрафів.	4
Тема 7. Управління трудовими ресурсами		
6	Практичне заняття 6 Поняття та структура персоналу підприємства м'ясопереробної галузі. Стилї та методи управління персоналом. Методика планування, аналізу чисельності, складу та руху персоналу. Методи визначення та чинники зростання продуктивності праці персоналу підприємства.	2
Тема 8 Управління витратами		
7	Практичне заняття 7 Класифікація витрат підприємства. Групування витрат підприємства за економічними елементами та статтями собівартості. Методи планування, обліку та калькулювання витрат на виробництво одиниці продукції. Визначення	4

	основних фінансових показників результативності та ефективності діяльності підприємства.	
Тема 9. Сутність підприємницької діяльності		
8	Практичне заняття № 8 Підприємництво і підприємець: сутність, види та форми здійснення. Рішення про початок підприємницької діяльності та розробка бізнес-ідеї. Алгоритм започаткування індивідуального підприємництва. Засновницькі документи щодо створення підприємства.	2
Тема 10. Система оподаткування в Україні		
9	Практичне заняття № 9 Тема: Оподаткування результатів діяльності підприємства. Система оподаткування. Прямі та непрямі податки. Види операцій суб'єктів підприємництва, які підлягають оподаткуванню. Первинний облік податку на додану вартість. Суть податку на прибуток, його елементи. Порядок обчислення податку на прибуток	2
Тема 11 Бізнес-планування підприємницької діяльності		
10	Практичне заняття 10 Стандарти розробки бізнес-плану. Структура бізнес-плану. Зміст розділів БП. Розрахунок фінансових показників бізнес-плану та визначення його ефективності. Управління ризиками проектування. Джерела фінансування бізнес-плану. Шляхи виходу з проекту.	6
Разом		30

4. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	2	3	4
1	Тема 1. Менеджмент як вид діяльності та галузь науки <i>Опрацювати питання:</i> Сутність та розбіжності управління та менеджменту. Теорії та школи менеджменту. Вимоги до лідера та менеджера. Відмінності менеджера від підприємця.	3	8

	Розвиток менеджменту в Україні. Проблеми та завдання сучасного менеджменту		
2	<p>Тема 2. Організація як об'єкт управління та процес</p> <p><i>Опрацювати питання:</i> Організація як складна відкрита система. Зовнішнє та внутрішнє середовище. STEEPLE-фактори (приклад). Організація як процес.</p>	3	8
3	<p>Тема 3. Планування як функція менеджменту</p> <p><i>Опрацювати питання:</i> Принципи планування. Відмінності типів планів. Планування забезпечення підприємства всіма видами ресурсів. Алгоритм розробки планів. (приклад). Нормування споживання всіх видів ресурсів у виробництві</p>	6	8
4	<p>Тема 4. Організування як функція менеджменту</p> <p><i>Опрацювати питання:</i> Склад та алгоритм побудови органіграми. Типи зв'язків між ланками органіграми. Побудувати оргструктуру підприємства (приклад).</p>	5	8
5	<p>Тема 5. Мотивування як функція менеджменту.</p> <p><i>Опрацювати питання:</i> Методи мотивації. Різні типи заохочень робітників. Рейтинг економічних та соціальних важелів мотивації. Соціальна відповідальність бізнесу.</p>	5	8
6	<p>Тема 6. Контролювання як функція менеджменту природних ресурсів</p> <p><i>Опрацювати питання:</i> Міжнародні стандарти контролю якості та безпечності продукції. Системні НААСР, ISO, TQM, EOQ.</p>	5	8
7	<p>Тема 7. Управління операціями</p> <p><i>Опрацювати питання:</i> Особливості організації виробничого процесу на переробних підприємствах АПК. Потокове та автоматизоване виробництво: принципи та послідовність впровадження. Впровадження маловідходних і безвідходних ресурсо- та енергозберігаючих технологій, устаткування для утилізації і переробки відходів</p>	5	8
8	Тема 8. Управління витратами	5	8

	<i>Опрацювати питання:</i> Алгоритм розрахунку та групування витрат за економічними елементами та статтями собівартості. Особливості калькулювання витрат на підприємствах галузі. Шляхи зменшення витрат на виробництво продукції на підприємствах галузі.		
9	Тема 9. Сутність підприємницької діяльності <i>Опрацювати питання:</i> Роль підприємництва у розвитку економіки країни. Проблеми розвитку та функціонування підприємницьких структур в Україні. Види власності. Правове забезпечення підприємницької діяльності. Види діяльності що ліцензуються. Алгоритм реєстрації підприємства та перелік необхідних документів (приклад).	10	16
10	Тема 10. Система оподаткування в Україні Сутність, функції та призначення податків. Види та класифікація податків. Система оподаткування в Україні. Загальна та спрощена системи оподаткування. Податкова політика держави	5	8
11	Тема 11. Бізнес-планування підприємницької діяльності <i>Опрацювати питання:</i> Чутність, призначення та стандарти розробки бізнес-плану. Джерела бізнес-ідей. Джерела фінансування БП. Ризики реалізації бізнес-ідей. Формування нового типу свідомості як споживача, так і виробника. Конкурентні переваги товарів та підприємств. Сегментація ринку та її критерії. Маркетингова суміш . Сутність та види попиту. Життєвий цикл товару. Критерії відбору постачальників та посередників. Структура договору. Міжнародні правила перевезень «Інкотермс 2020».	8	18
Всього		60	106

5. Засоби діагностики результатів навчання:

- екзамен (залік):
- модульні тести:

- тестові завдання;
- реферати:

6. Методи навчання.

- словесний метод (лекція, дискусія, співбесіда);
- практичний метод (практичні заняття);
- наочний метод (метод ілюстрацій);
- робота з навчально-методичною літературою (конспектування, тезування, написання рефератів);
- самостійна робота (виконання завдань).

7. Методи оцінювання

- екзамен (залік):
- усне або письмове опитування;
- модульне тестування:
- тестові завдання:
- реферати та їх презентація.

8. Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти

Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 чинного «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (наказ про уведення в дію від 03.03.2021 р. протокол № 7)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни R дис. 100 балів) одержаний рейтинг з атестації **R ат** (до 30 балів) додається до рейтинг студента (слухача) з навчальної роботи **R нр** (до 70 балів):

$$R \text{ дис} = R \text{ нр} + R \text{ ат.}$$

9. Навчально-методичне забезпечення

- електронний навчальний курс навчальної дисципліни (на навчальному порталі НУБіП України eLearn -);
- конспекти лекцій та їх презентації;
- підручники і навчальні посібники;
- методичні матеріали щодо вивчення навчальної дисципліни для здобувачів вищої освіти денної та заочної форм здобуття вищої освіти;
- текстові та електронні варіанти тестів для поточного і підсумкового контролю, методичні матеріали для організації самостійної роботи студентів.

10. Рекомендовані джерела інформації

Законодавча та нормативно-правова

1. Конституція України (офіц. текст за станом на 1 січня 2024 р.) / – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>
2. Господарський кодекс України (офіц. текст: за станом на 20 січня 2019 р.) / Верховна Рада України. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>
3. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами (офіц. текст у редакції від 18.05.2024) / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text>
4. Податковий Кодекс України (редакція від 01.04.2024.)// [Електронний ресурс]. – URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
5. «Про оплату праці» Закон України від 24.03.1995 р. №108/95-ВР (редакція від 27.04.2024)// URL: <https://www.profiwins.com.ua/ru/legislation/laws/95.html>
- 6.«Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців» Закон України №755-IV від 15.05.2003р. (редакція від 01.01.2024)// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/755-15#Text>
7. «Про акціонерні товариства» Закон України: [із змінами та доповненнями станом на 01.01.2022р] // URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/t080514?an=979>
8. Про дозвільну систему у сфері господарської діяльності» Закон України «: (редакція від 26.10.2023) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2806-15#Text>
9. «Про колективні договори і угоди» Закон України (редакція від 11.12.2022) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3356-12#Text>
10. «Про відпустки» Закон України: (редакція від 24.12.2023) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/504/96-%D0%B2%D1%80#Text>
12. «Про господарські товариства» Закон України (редакція від 31.03.2023) // URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T157600.html

13. «Про цінні папери та фондовий ринок» Закон України (редакція від 27.04.2024,)// URL: <https://www.nssmc.gov.ua/documents/zakon-ukrani-pro-tsnn-paperi-ta-fondoviy-rinok>
14. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : [станом на 01.12.2023 р] // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2464-17#Text>
15. Положення про порядок створення та функціонування технопарків та інноваційних структур інших типів : [постанова КМУ : від 22 травня 1996 р. № 549 (редакція від 25.08.2004,) // URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/549-96-п>.

Основна:

- 1.Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування: Навч.посіб./ С.Ф. Покропивний, С.М. Соболев, Г.О. Швиданенко, О.Г. Дерев'яноко. – К.: КНЕУ, 2019. – 379 с.
- 2.Борман Д., Воротина Л., Федерман Р. Менеджмент: підприємницька діяльність у ринковій економіці. – Львів, «Світоч», 2017. -225 с.
3. Виханский О.С., Наумов А.І. Менеджмент: людина, стратегія, організація, процес: Посібник. – К. : Сузір'я, 2016, -380 с.
- 4.Менеджмент : підручник / Т. Л. Мостенська, В. О. Новак, М. Г. Луцький, М. А. Міненко ; Нац. ун-т харч. технол. – К. : Сузір'я, 2012. – 690 с.
5. Організація виробництва на підприємствах харчової промисловості: Підручник / Кер. кол. авт. і наук. ред. проф. Т.Л., Мостенська. — К. Кондор, 2012. — 723 с. або URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8832/1/organiz.pdf>
6. Осовська, Г. В. Менеджмент організацій : навч. посіб. / Г. В. Осовська, О. А. Осовський. – К. : Кондор, 2017. – 676 с. або URL: <http://www.info-library.com.ua/books-book-125.html>
7. Охріменко А.Г. Основи менеджменту: навч. посіб. / А.Г. Охріменко. – К.: ЦУЛ, 2019. – 130 с.
8. Податкова система: Навчальний посібник / [Волохова І. С., Дубовик О. Ю., Слатвінська М. О. та ін.]; за заг. ред. І. С. Волохової, О. Ю. Дубовик. – Харків: Видавництво «Діса плюс», 2019. – 402 с. або URL: <https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/09/Podatкова-systema-navchal-nyy-posibnyk.pdf>

Додаткова:

1. Менеджмент підприємств з основами підприємництва: Конспект лекцій. Для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 181 «Харчові технології» всіх напрямів підготовки та всіх форм здобуття вищої освіти/ Уклад.: Ємцев В.І. - К.: НУБІП, 2024.- 236 с.

2. Менеджмент. Конспект лекцій. Для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 181 «Харчові технології» денної, заочної та скороченої форм здобуття вищої освіти / Уклад.: Ємцев В.І. - К.: НУБІП, 2024.- 130 с.
3. Менеджмент підприємств галузі з основами підприємництва: Методичні рекомендації до вивчення дисципліни, проведення практичних занять та виконання контрольної і самостійної робіт для здобувачів освітнього ступеня «Бакалавр» спеціальності 181 «Харчові технології» освітніх програм «Технології зберігання, консервування та переробки м'яса», «Технології зберігання та перероблення водних біоресурсів», «Харчові технології в ресторанній індустрії, якість та безпечність» денної, заочної та скороченої форм здобуття вищої освіти / Уклад.:В. Ємцев– К.: НУБіП, 2024. – 63 с.
4. Богоявленська, Ю. В. Економіка та менеджмент праці : навч. посіб. / Ю. В. Богоявленська, Є. І. Ходаківський. – К. : Кондор, 2017. – 332 с
5. Василенко, В. О. Виробничий (операційний) менеджмент : навч. посіб. / В. О. Василенко, Т. І. Ткаченко. – 2-е вид., випр. і допов. – К. : Центр навч. літ., 2015. – 532 с
6. Час для компанії. Корпоративний тайм-менеджмент / Г. Архангельский, Л. Богуш, Н. Васильева [и др.] ; под ред. Н. Ханановой. – К. : ФОП А. Капуста, 2017. – 180 с.
7. Гевко, І. Б. Операційний менеджмент : навч. посіб. / І. Б. Гевко. – К. : Кондор, 2015. – 228 с.
8. Кожушко, Л. Ф. Екологічний менеджмент : підручник / Л. Ф. Кожушко, П. М. Скрипчук. – К. : Академія, 2017. – 432 с.
9. Менеджмент організацій.: навчальний посібник / Укладачі: Л.Є. Довгань, І.П Малик, Г.А.Мохонько, М.В. Шкробот. – Київ: КПП ім. Ігоря Сікорського, 2017. – 271 с. або URL:
https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/22243/1/%D0%9C%D0%9E_2017.pdf

11. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Верховної Ради України. – URL: <https://www.rada.gov.ua/>
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
3. Офіційний сайт Державної фіскальної служби України. – URL: sfs.gov.ua/
4. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України– URL: <https://minagro.gov.ua/>
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України– URL: <https://www.mof.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Державного агентства України з управління національними проектами – URL: [http:// ns1.ukrproject.gov.ua/](http://ns1.ukrproject.gov.ua/)

7. Нормативні акти України – URL: www.nau.kiev.ua/
8. Інформація про систему планування матеріальних потреб виробництва (MRP). – URL: <http://www.management.com.ua/ims/ims002.html>
9. Характеристика системи «точно у термін» – URL: <https://www.cfin.ru/press/loginfo/2001-05/52-55.shtml>
10. Про управління бізнес процесами. – Режим доступу: www.management.com.ua/
11. Менеджмент організацій – URL: https://pidruchniki.com/67898/menedzhment/menedzhment_organizatsiy
12. Режим доступу: <http://uk.wikipedia.org/wiki/менеджмент>
13. Режим доступу: <http://www.management.com.ua/>